

26.2.2015

Lapin kauppakamarin eduskuntavaali- ja hallitusohjelmataavoitteet

Panostus pohjoiseen varmistaa Suomen uuden nousun

Huhtikuun eduskuntavaaleissa ja sen jälkeisissä hallitusohjelmaneuvoitteluisissa ratkaistaan Suomen tulevaisuus ensi vuosikymmenen alkuvuosiin saakka. Myös suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan jatko ratkeaa keväällä. Merkittävä osa julkisen sektorin ja julkisten palveluiden rahoituksesta tulee elinkeinoelämältä. Viime vuosina Suomen teolliset työpaikat ovat vähentyneet kymmenillä tuhansilla ja talouskasvun kannalta tärkeä ulkomaankauppa on supistunut. Siksi on tärkeää, että seuraavalla hallituskaudella elinkeinoelämän kilpailukyvyyn parantaminen otetaan koko hallitusohjelman läpikäyväksi peruseriaatteenksi.

Pohjoisten ja arktisten alueiden merkitys on globaalisti noussut viimeisten viiden vuoden aikana. Tulevan hallituksen on kiinnitettävä erityistä huomiota Suomen pohjoisen kilpailukyvyyn parantamiseen. Lappi sijaitsee keskellä tätä valtaviin mahdollisuuksien aluetta ja tärkeimmät liikenneyhteydet pohjoiseen, itään, länteen ja myös etelään kulkevat Lapin kautta.

Viime vuosina uusien investointihankkeiden käynnistäminen on lykkääntynyt pitkittyneen globaalin taluskriisin ja sen seurauksena tapahtuneen raaka-ainehintojen laskun johdosta. Lisäksi Ukrainan poliittisen kriisin sekä öljyn hinnan alenemisen vaikutukset ovat alkaneet ulottua pohjoiseen. Tästä huolimatta Lapissa on käynnissä kaksi kaivoslaajennusta, yhteisarvoltaan yli 350 miljoonaa euroa. Lisäksi käynnistymässä on yli miljardin euron arvoinen Soklin kaivoshanke ja Tornion Manga LNG -hanke.

Kriisit loppuvat aikanaan ja globaalin kaupan suhdanteet muuttuvat. Ilahduttavasti Suomessa on havaittu arktisen alueen merkityksen kasvu. Juuri nyt on paras mahdollinen aika hankkia tietoa tästä uudesta pohjoisesta markkina-alueesta ja tutustua sen valtavaan investointipotentiaaliin. Juuri nyt pitää tehdä ne päätökset, joilla turvataan Suomen elinkeinoelämän kilpailukyky pohjoisessa.

Lappi on tärkeä osa koko Suomen taloutta

Lapin väkiluku on noin 3.3% koko Suomen väkiluvusta. Maakuntien viimeisimmän vientitilaston mukaan Lapin viennin arvo, 3.7 mrd €, on 6.4% koko Suomen viennistä. Todellinen osuus lienee tätäkin suurempi tullin pääkonttoreita suosivan tilastointikäytännön johdosta. Maakuntien vertailussa Lappi on jaetulla 4. sijalla yhdessä Satakunnan kanssa. Lapin vienti on suurempi kuin merkittävänä vientimaakuntana pidetyn Pohjanmaan, ja kaksinkertainen verrattuna Pohjois-Pohjanmaan vientiin.

Lapista hyötyy koko Suomi myös EU:n rakennepoliittisten ohjelmien kautta. Rakennetukea saadaan edelleenkin harvaan asutukseen ja pitkiin etäisyyksiin perustuen Lapin todellisesti harvan asutuksen avulla. Myös muun muassa Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Savo ja Keski-Pohjanmaa saavat väestötiheyteensä verrattuna korkeampaa EU:n rakennetukea. Suomen hallitus myös leikkasi vuoteen 2020 ulottuvalla ohjelmakaudella pohjoisen rakennetukea Etelä-Suomen hyväksi.

Lapin oma investointipotentiaali seuraavan kymmenen vuoden aikana on hieman yli 14 mrd €. Suurin yksittäinen toimiala on kaivosteollisuus, jonka investointien odotetaan nousevan lähes 7 miljardiin euroon. Näiden lukujen pohjalta saadaan oikea kuva Lapin merkityksestä Suomelle.

Lapin kauppakamarin esitykset toimenpiteiksi

1. Panostus Pohjoiseen

Arktisesta strategiasta ja muista selvityksistä huolimatta Suomelta puuttuu edelleen oma Pohjoisen alueiden, erityisesti pohjoisimman maakunnan Lapin kehittämisohjelma. Vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkeen hallitus asetti ns. Itä- ja Pohjois-Suomi -työryhmän, jonka loppuraportti ”Katse Pohjoiseen” julkistettiin tammikuussa 2013. Vuonna 2013 Työ- ja elinkeinoministeriö solmi kasvusopimuksen 12 kaupungin kanssa, joista pohjoisin oli Oulu. Oulun kasvusopimuksessa kaupunki määriteltiin ”arktisen osaamisen ja pohjoisen aluekehittämisen keskuksiksi”. Tämän perusteella Lapilla ei ole minkäänlaista roolia oman alueensa kehittämisessä eikä Suomen kansallisessa arktisessa politiikassa.

Pohjoisen kehittämisohjelman tulee sisältää:

- Varsinainen kehittämisohjelma 2020 lopulle saakka
- Lapin oman aluehallintomallin kehittäminen
- Kuljetustuen jatkaminen ja kehittäminen vuoden 2015 jälkeen kompensoimaan rikkidirektiiviä
- Pk-yritysten hallitun kasvun rahoitusohjelma
- Team Finland -toiminnan kehittäminen arktisen liiketoiminnan osalta
- Kansallisen rahoituksen myöntäminen pohjoisiin hankkeisiin ENI-rahoituksen lykkääntyessä
- Matkailualan strateginen ohjelma
- Elokuvateollisuuden kannustus- ja tukijärjestelmä

2. Lapin liikenneyhteyksien kehittämisellä kasvua koko Suomeen

Viimeisen kymmenen vuoden teollisuus- ja kaivosinvestointien ansiosta Lappiin on syntynyt teollisuuspalvelu-, huolto- ja kunnossapitokeskittymiä, joista voidaan tulevaisuudessa osallistua myös Pohjois-Norjassa, Norrbottenissa sekä Murmanskin alueella toimivien teollisuusyritysten ja kaivosten huoltoon sekä kunnossapitoon. Kehitys on jatkumassa, sillä Lapin kauppakamarin vuonna 2014 toteuttaman kyselyn mukaan lähes sata eteläsuomalaista yritystä on kiinnostunut avaamaan toimipisteensä Lappiin.

Lapin matkailun nousu on jatkumassa kriiseistä huolimatta. Venäläisten matkailijoiden vähentyminen on pystytty kompensoimaan mm. Aasiasta tulevalla kasvulla. Erityisesti jarruna ovat olleet riittämättömät lentoyhteydet.

Lapin liikenneverkkoa on kehitettävä, jotta suomalaiset yritykset ovat kilpailukykyisiä Euroopan pohjoisosien investoinneissa ja kehittyvillä markkinoilla. Lappiin tulevat matkailijat on saatava sujuvasti perille kehittämällä sekä kotimaisia että suoria ulkomaanreittejä Lapin lentokentille.

Liikenneyhteyksien kehittäminen sisältää:

- Lapin tiestön kunnossapitomäärärahojen korottaminen, erityisesti talvikunnossapito
- Nelostien parantaminen alkaen väliltä Kemi-Oulu
- Norjaan johtavien tieyhteyksien parantaminen yhteistyössä Norjan kanssa
- Lapin rataverkon kehittämissuunnitelma mukaan lukien Jäämeren rata
- Tornio – Laurila -radan sähköistäminen
- Perämeren talvimerenkulun turvaaminen ja Ajoksen sataman syväväylä
- Vuosittainen 20 miljoonan euron määräraha Lapin lentoliikenteen kehittämiseen
- Lapin kansainvälisten liikenneyhteyksien ja Jäämeren radan saaminen TEN-T -verkkoon

3. Investointien lupaprosessit sujuviksi – järkeä sääntelyyn

Kaivosten ympäristölupien käsittelyprosessit ovat venyneet liian pitkiksi. Tilanteeseen on vaikuttanut Talvivaaran kaivoksen ongelmat. Myös virastojen virkamiesten toiminnan tehokkuuteen on kiinnitettävä huomiota. Prosessien nopeuttamiseksi luonnonvaroja koskevat asiat tulee keskittää yhteen perustettavaan uuteen Luonnonvaraministeriöön. Ongelmat vaikuttavat Suomen ja Lapin kilpailukykyyn niillä toimialoilla, joilla on samanlaisia investointihankkeita Lapissa sekä naapurialueilla.

Varsinkin malminetsintää koskevat lupaprosessit tulee saattaa kilpailukyvyyn edellyttämälle tasolle. Tällä hetkellä mm. Sodankylän, Ylitornion ja Enontekiön kunnan malminetsintä ja alueen malmivarojen kartoitus on pysähdyksissä, koska toiset viranomaiset ovat valittaneet TUKESin myöntämistä porausluvista. Erityisesti Metsähallituksen eri yksiköiden valitukset myönnettyihin lupiin ovat hämmentäviä.

Metsähallitus on uudistamassa valtion mailla pitkäaikaisina vuokralaisina olevien matkailuyritysten sopimuksia ja vaatimassa yrityksiltä jopa monikymmenkertaisia vuokria aiempaan verrattuna. Usean yrityksen investoinnit on uhattuna ja kulurakenteet muuttumassa raskaammiksi.

Natura-alueita koskevasta päätöksestä poikkeamisen selkeyttämistä koskevan viranomaisohjeen laatiminen on lähivuosina erittäin tärkeää investointien ja malminetsintälupien vauhdittamiseksi.

Eräitä säännöksiä tulee myös saattaa nykyaikaan. Tällaisia ovat mm. koulujen kesälomien saattaminen eurooppalaisen käytännön mukaiseksi sekä vähittäiskauppojen vapaa aukiolo.

Sääntelyn purkamisen ja järkevöittämisen tulee koskea seuraavia asioita:

- Lupaprosessien nopeuttamista selvittävän Tarastin työryhmän esitysten toteuttaminen
- Lain mukaisen Natura 2000 -alueen vaihdon pilottihanke Viiankiaavan alueella Sakatissa
- Luonnonvaraministeriön perustaminen
- Metsähallituksen vuokrapolitiikan kohtuullistaminen Lapissa
- Koulujen kesälomien siirtäminen kahdella viikolla eteenpäin
- Kauppojen aukioloaikojen vapauttaminen

4. Voimakas panostus kotimaiseen energiaan

Suomi tarvitsee tänään entistä enemmän kotimaista energiaa ja energiaomavaraisuutta. Fennovoima Oy:n Pyhäjoen ydinvoimalan rakentaminen on ehdottomasti toteutettava. Metsäteollisuus on käyttänyt turvetta osana omaa energiantuotantoaan. Hallitus kiristi turpeen verotusta ja sen käytön lopettamista esitettiin, mutta linjaa korjattiin v. 2014 kehysriihessä. Kesällä 2014 aloittanut Stubbin hallitus jatkoi samaa linjaa. Turpeen haittavaikutuksia on selvästi ylikorostettu Suomessa, mikä on johtanut hiilen lisääntyvään käyttöön vastoin kaikkia tehtyjä päätöksiä ja suunnitelmia. Turve pitää saada hyväksytyksi globaalisti uusiutuvana energiana.

Vesivoiman käyttöä tulee Suomessa lisätä etenkin säätövoimana. Sierilän voimalaitoshankkeen aikataulua on pyrittävä kaikin tavoin vauhdittamaan. Koskiensuojelulakia on tarpeen vaatiessa tarkistettava mm. Kollajan altaan rakentamisen vuoksi.

Kataisen hallitus teki maaliskuun 2014 kehysriihessä päätöksen kaivosten energiaverotuen poistamisesta ainoana teollisuudenalana. Tämä päätös tulee vaikeassa markkinatilanteessa peruttaa kaivosteollisuuden heikentyneen kilpailukyvyyn kohentamiseksi ja investointien vauhdittamiseksi.

Tarvitaan seuraavia toimenpiteitä:

- Sierilän voimalaitoksen lupaprosessin nopeuttaminen
- Koskiensuojelulain tarkistaminen vesivoiman rakentamisen osalta
- Turpeen verotuksen keventäminen ja turve uusiutuvaksi energiaksi
- Kaivosteollisuuden energiatuki takaisin

Muilta osin Lapin kauppakamari tukee Kauppakamariryhmän hallitusohjelmataivoitteita.

LIITE: ESITYKSET PERUSTELUINEEN

1. Panostus Pohjoiseen

Hallitus laatii Suomen oman Pohjoisen kehittämissuunnitelman, joka ulottuu 2020-luvun lopulle saakka. Ohjelmaa päivitetään hallituskausittain neljän vuoden välein.

Kuljetustukea on jatkettava vuoden 2017 jälkeen ja sen määräraha on nostettava 10 miljoonaan euroon/vuosi. Lisämääräraha suunnataan pohjoisen vientiyrittäjille rikkidirektiivin aiheuttamien lisäkulojen kompensoimiseksi.

Pk-yrityksille luodaan erityinen hallitun kasvun ohjelma, jota yritykset voivat hyödyntää maailmanmarkkinoiden aiheuttamissa ongelmatilanteissa erityisesti kaivosteknologian alalla.

Matkailualalle tulee laatia strateginen ohjelma ja sitä edistämään on asetettava ohjelmajohtaja matkailun kasvupotentiaalin kehittämiseksi kokonaisuutena eri ministeriöissä.

Suomeen luodaan tehokas ja toimiva elokuvateollisuuden kannustus- ja tukijärjestelmä.

Team Finland -toimintaan perustetaan Arktinen ulottuvuus, jossa hyödynnetään Finpron toimistoja Rovaniemellä ja Oulussa.

Hallitus päättää jo vuoden 2015 aikana lisäbudjetista, jossa on määräraha poikkeusajan lähialuehankkeiden toteuttamiseen. Määräraha kanavoidaan pohjoisessa Lapin liiton kautta ja Itä-Suomessa Pohjois-Karjalan sekä Etelä-Savon liittojen kautta jos Venäjää koskevat ENI-hankkeet myöhästyvät.

Suomen koulutussuunnittelu pitkäjänteisemmäksi ulottaen suunnittelu aina 2020-luvun lopulle saakka. Suunnitelmia ja strategioita tarkistetaan hallituskausittain. Suunnitelmassa tulee myös ottaa huomioon pohjoisten alueiden kehitys ja tulevat investoinnit sekä koveneva kilpailu työvoimasta lisäämällä aloituspaikkojen määrää Lapissa.

VIRSU-hankkeen toteuttamispäätöksiä tehtäessä otetaan huomioon Lapin tulevat kaivos-hankkeet ja sijainti keskellä Euroopan pohjoisen alueen tärkeimpiä investointeja. Mikäli ns. Lapin malli osoittautuu toimivaksi, hallitus käynnistää sitä koskevan kokeilun osana VIRSU-hanketta Lapissa.

2. Lapin liikenneyhteyksien kehittämisellä kasvua koko Suomeen

Lapin tiestön kunnossapitomäärärahoja on korotettava lisääntyvän kaivosteollisuuden liikenteen sekä Norjaan ja Murmanskin alueelle suuntautuvan läpikulkuliikenteen vuoksi. Erityisesti talvikunnossapito tulee saada ajan tasalle.

Nelostie tulee parantaa välillä Oulu-Kemi-Rovaniemi-Sodankylä koko ajan lisääntyvän rekkaliikenteen vuoksi. Tärkeysjärjestyksessä ensimmäinen uusittava on Kemi-Oulu -väli, jonka ruuhkaisuus on muodostumassa haitaksi.

Norjaan johtavien tieyhteyksien parantamisen käynnistäminen yhteistyössä Norjan kanssa. Tieyhteydet Tornio-Kilpisjärvi, Palojoensuu-Hetta-Kivilompolo-Alta-Hammerfest sekä Karigasniemi-Sevetti-Näätänmö-Kirkenes parantavat Suomen kilpailukykyä Pohjois-Norjan investoinneissa.

Lapin rautatieverkon uudistamissuunnitelman laatiminen ottaen huomioon kaivosteollisuuden kuljetustarpeet Keski-Lapissa sekä kansainväliset ratayhteydet mukaan lukien Jäämeren rata.

Pohjoisen talvimerenkulku on turvattava uudistettaessa Suomen jäänmurtajalaivaston käyttöä sekä kompensoitaessa rikkidirektiiviä väylämaksujen poistolla. Talvimerenkulusta kotimaiselle teollisuudelle aiheutuvat kustannukset on pidettävä kilpailukyvyn edellyttämällä tasolla.

Ajoksessa sijaitsevan Lapin syväsataman kilpailukyvyn turvaaminen syventämällä väylä 12 metriin saakka.

Laurila-Tornio- ratayhteyden sähköistäminen.

Lapin lentoliikenteen kehittämiseksi ja uusien reittien avaamiseksi vuosittainen 20 miljoonan euron määräraha valtion budjettiin. Määrärahasta voitaisiin osa suunnata Finnairille lentoliikenteen rakennemuutoksen toteuttamiseen pohjoisessa ja osa uusille kansainvälisille lentoyhtiöille, jotka ovat halukkaita avaamaan reitin Lappiin.

Lapin kansainvälisten liikenneyhteyksien saaminen mukaan TEN-T- verkkoon mukaan lukien Jäämerenrata.

3. Investointien lupaprosessit sujuviksi – järkeä sääntelyyn

Hallitus toteuttaa lupaprosessien nopeuttamista selvittävän Lauri Tarastin työryhmän tekemät esitykset sekä uudistaa lainsäädäntöä työryhmän tekemien esitysten mukaan.

Hallitus käynnistää varautumisen ja valmistautumisen lain mukaiseen alueiden vaihtoon Natura 2000- alueilla käyttäen pilottihankkeena kaivosteollisuuden osalta Viiankiaavan aluetta Sakatissa.

Luonnonvaroja ja teollista toimintaa koskevien ympäristölupaprosessien yksinkertaistamiseksi hallitus perustaa Luonnonvaraministeriön.

Metsähallituksen toiminnan järkevöittäminen, jotta ei jouduta tilanteisiin, jossa vuokramaiden vuokrankorotukset uhkaavat majoitus- ja hiihtokeskusyritysten investointeja.

Koulujen kesälomien alkamista on siirrettävä kahdella viikolla eteenpäin Euroopan käytännön mukaiseksi.

Liikeaikalakia tulee muuttaa siten, että kauppojen aukioloajat ovat vapaat.

4. Voimakas panostus kotimaiseen energiaan

Sierilän voimalaitoksen tarvitsemaa lupaprosessia on kaikin mahdollisin tavoin nopeutettava.

Koskiensuojelulakia on tarpeen vaatiessa tarkistettava, jotta vesivoiman rakentaminen olisi tulevaisuudessa mahdollista.

Turpeen verokohtelua tulee muuttaa entiseen suuntaan. Lisäksi uuden hallituksen tulee ryhtyä toimenpiteisiin, joilla turpeesta saataisiin kansainvälisesti ja yleisesti hyväksyttyä uusiutuvaa energiaa.

Kaivosteollisuudelle palautetaan maaliskuussa 2014 poistettu energiaverotuki.